

ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ বিষয়ে এম এন শ্ৰীনিবাস

ভাৰতীয় বিশিষ্ট সমাজবিজ্ঞানী এম এন শ্ৰীনিবাসে বিশেষকৈ ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ ব্যাখ্যাৰ জৰিয়তে ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বুজাবুজিৰ ক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াইছিল। অভিজ্ঞতাভিত্তিক কঠোৰতা আৰু তাত্ত্বিক কৌশলেৰে বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ তেওঁৰ এই কামে ভাৰত আৰু ইয়াৰ বাহিৰত সমাজবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰখনত স্থায়ী প্ৰভাৱ পেলাইছে। এই ৰচনাখনৰ লক্ষ্য হৈছে সংস্কৃতকৰণ, পশ্চিমীয়াকৰণ, প্ৰধান জাতি, আৰু সামাজিক জীৱনত ধৰ্ম আৰু আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ ভূমিকা আদি মূল ধাৰণাসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি শ্ৰীনিবাসৰ ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ ব্যাখ্যা স্পষ্ট কৰা।

শ্ৰীনিবাসে ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ এক সুকীয়া ব্যাখ্যা আগবঢ়াইছিল যিয়ে সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ গতিশীল প্ৰকৃতি আৰু পৰম্পৰা আৰু আধুনিকতাৰ মাজৰ আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁৰ "সংস্কৃতকৰণ"ৰ মূল ধাৰণাটোৱে ভাৰতৰ নিম্নবৰ্ণসকলে নিজৰ সামাজিক মৰ্যাদা উন্নত কৰিবলৈ উচ্চ জাতিৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু জীৱনশৈলী অনুকৰণ কৰিবলৈ কেনেদৰে আকাংক্ষা কৰে, সেই কথা উজ্জ্বল কৰি তুলিছিল। এই প্ৰক্ৰিয়াই শ্ৰীনিবাসৰ মতে ভাৰতীয় সমাজৰ ভিতৰত সাংস্কৃতিক পৰিৱৰ্তন ঘটায়।

শ্ৰীনিবাসে একক ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ সৰল ধাৰণাক নাকচ কৰি ভাৰতীয় সমাজখনক ইয়াৰ স্থানীয় আৰু আঞ্চলিক ভিন্নতাৰ জৰিয়তে বুজাৰ গুৰুত্বৰ ওপৰতো গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। তেওঁ বিভিন্ন অঞ্চল আৰু সম্প্ৰদায়ৰ পৰম্পৰা আৰু পদ্ধতিৰ বৈচিত্ৰ্যৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি প্ৰসংগ-নিৰ্দিষ্ট বিশ্লেষণৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

তদুপৰি শ্ৰীনিবাসে কঠিন আৰু অপৰিৱৰ্তিত জাতি ব্যৱস্থাৰ ধাৰণাটোক প্ৰত্যাহ্বান জনাই যুক্তি দিছিল যে ই সাধাৰণতে অনুভৱ কৰাতকৈ অধিক নমনীয় আৰু খাপ খোৱা। তেওঁ উপ-জাতি আৰু স্থানীয় ভিন্নতাৰ অস্তিত্বৰ কথা উল্লেখ কৰে যিয়ে ব্যৱস্থাটোৰ ভিতৰত সামাজিক গতিশীলতা আৰু পৰিৱৰ্তনৰ অনুমতি দিয়ে।

শ্ৰীনিবাসৰ অন্যতম প্ৰভাৱশালী ধাৰণা হৈছে সংস্কৃতকৰণ, যিটো তেওঁ তেওঁৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থ "Social Change in Modern India" (১৯৫২)ত প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল। সংস্কৃতকৰণৰ অৰ্থ হ'ল ভাৰতৰ নিম্ন জাতিৰ লোকসকলে উৰ্ধমুখী সামাজিক গতিশীলতাৰ সন্ধানত উচ্চ জাতিৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু জীৱনশৈলী অনুকৰণ কৰা প্ৰক্ৰিয়া। শ্ৰীনিবাসে যুক্তি দিছিল যে এই প্ৰক্ৰিয়াই ভাৰতীয় সমাজত সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ এক উল্লেখযোগ্য চালক হিচাপে কাম কৰি আহিছে, যাৰ ফলত অৱাস্থাৰ জাতিসমূহে ব্ৰাহ্মণীয় নীতি-নিয়ম আৰু মূল্যবোধ গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

সংস্কৃতকৰণ শ্ৰীনিবাসৰ মতে একমুখী প্ৰক্ৰিয়া নহয় বৰঞ্চ ই এক গতিশীল আৰু জটিল পৰিঘটনা। নিম্ন জাতিয়ে উচ্চ জাতিৰ অনুকৰণ কৰিবলৈ আকাংক্ষা কৰিলেও তেওঁলোকে এই প্ৰথাসমূহক নিজৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক প্ৰেক্ষাপটৰ লগত খাপ খুৱাই পুনৰ ব্যাখ্যা কৰে। সাংস্কৃতিক পৰিৱৰ্তনৰ এই প্ৰক্ৰিয়াই ভাৰতত নিম্নবৰ্ণৰ মাজত সামাজিক পৰিচয় আৰু সম্প্ৰদায়ৰ নতুন ৰূপৰ উত্থান ঘটাইছে বুলি শ্ৰীনিবাসে যুক্তি দিছিল।

শ্ৰীনিবাসৰ ৰচনাৰ আন এটা মূল ধাৰণা হ'ল পশ্চিমীয়াকৰণ, যিটো তেওঁ ভাৰতীয় সমাজত পাশ্চাত্য ধাৰণা, মূল্যবোধ, প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰভাৱৰ বৰ্ণনা কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

শ্ৰীনিবাসে উল্লেখ কৰে যে ভাৰতীয় সমাজত পশ্চিমীয়াকৰণ এক উল্লেখযোগ্য শক্তি হৈ আহিছে, যাৰ ফলত সামাজিক নীতি-নিয়ম, পৰিয়ালৰ গাঁথনি, ধৰ্মীয় পদ্ধতিৰ পৰিৱৰ্তন ঘটিছে। কিন্তু তেওঁ এই কথাতো জোৰ দি কয় যে পশ্চিমীয়াকৰণ এক একে বা বৈখিক প্ৰক্ৰিয়া নহয় বৰঞ্চ ভাৰতৰ বিভিন্ন অঞ্চল আৰু সামাজিক গোটৰ মাজত ইয়াৰ ভিন্নতা আছে।

ভাৰতৰ জাতি অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰতো শ্ৰীনিবাসে গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়াইছিল, বিশেষকৈ প্ৰধান জাতিৰ ধাৰণাটোৰ জৰিয়তে। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে বহু ভাৰতীয় গাঁৱত অৰ্থনৈতিক সম্পদ, ৰাজনৈতিক ক্ষমতা, সামাজিক মৰ্যাদাৰ ওপৰত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে এটা বিশেষ জাতি প্ৰধান হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। এই প্ৰধান জাতিটোৱে গাঁৱৰ সামাজিক ব্যৱস্থা বজাই ৰখা আৰু আন্তঃজাতি সম্পৰ্ক নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে।

এই ধাৰণাসমূহৰ উপৰিও শ্ৰীনিবাসে ভাৰতীয় সমাজত ধৰ্ম আৰু আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ ভূমিকা সম্পৰ্কেও অন্বেষণ কৰিছিল। তেওঁ সামাজিক জীৱন গঢ় দিয়াত ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ তাৎপৰ্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি কয় যে ধৰ্মই প্ৰায়ে ভাৰতৰ বিভিন্ন সামাজিক গোটৰ বাবে পৰিচয় আৰু সংহতিৰ উৎস হিচাপে কাম কৰে। শ্ৰীনিবাসে সামাজিক নীতি-নিয়ম আৰু মূল্যবোধক শক্তিশালী কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ ভূমিকাকো আলোকপাত কৰি কয় যে সামাজিক সংহতি আৰু শৃংখলা বজাই ৰখাত আচাৰ-অনুষ্ঠানসমূহে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে।

সামগ্ৰিকভাৱে এম এন শ্ৰীনিবাসৰ ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ ব্যাখ্যাই ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ এক সুক্ষম আৰু জটিল বুজাবুজি আগবঢ়ায়। ই ভাৰতীয় সমাজৰ ভিতৰত ধাৰাবাহিকতা আৰু পৰিৱৰ্তন দুয়োটাকে স্বীকৃতি দিয়া এক সুক্ষম বুজাবুজি আগবঢ়ায়। ভাৰতীয় সংস্কৃতি আৰু সমাজৰ ওপৰত সমাজবিজ্ঞানসন্মত দৃষ্টিভঙ্গী গঢ় দিয়াত তেওঁৰ কৰ্মই প্ৰভাৱশালী হৈয়েই আছে। ভাৰতত সামাজিক পৰিৱৰ্তন আৰু ধাৰাবাহিকতাৰ গতিশীলতাৰ মূল্যৱান অন্তৰ্দৃষ্টি প্ৰদান কৰি সমাজবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰখনত তেওঁৰ কৰ্মই অত্যন্ত প্ৰভাৱশালী হৈয়েই আছে।